

EMBARGO tot zaterdag
10 november 1973, 12.00 uur.

REDE VAN DR. W. DREES, VOORZITTER TWEDE KAMERFRAKTIE DS'70, VOOR HET
CONGRES VAN DS'70 OP ZATERDAG 10 NOVEMBER 1973, TE ARNHEM

ILLUSIONISME OF BELEID

Mijnheer de voorzitter, partijgenoten, gasten,

Betekenis van Staten- en Raadsverkiezingen voor landspolitiek

Binnenkort begint de campagne voor de beide verkiezingen in 1974. Juist de jaren van Staten- en Raadsverkiezingen zijn in Nederland van groot belang. In 1958 leidden de slechte resultaten van die verkiezingen tot spanningen tussen KVP en PvdA en tot de val van het kabinet. Hetzelfde gebeurde in 1966, de val van het Kabinet-Cals, gevolg: de polarisatie, de oprichting van D'66 en grote aandacht voor hervorming van het bestuur. De verkiezingen van 1970 leidden tot Volksfrontachtige toestanden in sommige gemeenten. Wij zijn in 1970 ontstaan, sociaal bewogen maar uitdrukkelijk parlementair democratisch gericht, zonder concessies aan dictatoriaal gezinden van links of van rechts. Sociale bewogenheid, democratische gezindheid, nuchterheid in beoordeling van situatie in binnen- en buitenland, bereid tot kritisch oordeel en tot concrete voorstellen óók als belangengroepen daardoor worden geraakt.

De bestuurlijke hervormingen van PvdA, D'66 en PPR

Waar heeft de golf van voorstellen voor bestuurlijke hervormingen ons gebracht? Op plaatselijk niveau nog niet tot de door de linkse drie zo bepleitte gekozen burgemeester: in Eindhoven heeft het kabinet een PvdA-er benoemd, een bekwaam man, maar in tegenstelling tot de gemeenteraad. Als het kabinet op dit late moment nog tot een tussenoplossing wil komen, tot een kandidaat die in het bestuur van Eindhoven zijn sporen ruimschoots heeft verdiend, dan zijn wij bereid een oud-staatssecretaris voor te stellen .....

Wat hebben de linkse drie bereikt met hun polarisatie: de bevolking moet rechtstreeks een kabinet kiezen én een regeerprogram, dat uitgevoerd zal worden? Zoals J.J. Vis in 'De langste kabinetsformatie' (Intermediair, 5 oktober 1973) beschrijft is de polarisatie mislukt. De radicale drie konden geen meerderheid behalen. Het gevolg was:

- i) Eindeloos touwtrekken
- ii) Groter invloed van het staatshoofd dan ooit!
- iii) Een extra formatie-ronde 'om leden van het deel-kabinet als staatssecretarissen' onderdak te helpen

iv) Een kabinet zonder afspraken met een Kamer-meerderheid. Dus geen enkele zekerheid voor de kiezers, dat 'Keerpunt' zal worden uitgevoerd.

De plannen van de radikale drie waren ondoordacht, zij hebben het bestuur niet geholpen maar eerder doen stagneren.

Spreiding van macht

De linkse drie zeggen te streven naar 'Spreiding van macht'. Dat is blijkbaar een excuus voor de spreiding van taken over een groot aantal staatssecretarissen. Hun drijven naar een 'gekozen formateur-premier' betekent, dat er veel macht in deze ene persoon geconcentreerd zou raken, zoals bij Pompidou en bij Nixon. In Engeland en nu nog in Nederland kan een minister, ook een minister-president, door het parlement tot aftreden worden gebracht. Maar als de linkse drie hun zin zouden krijgen zou een Amerikaans stelsel ontstaan, waarbij de gekozen formateur onafzetbaar zou zijn tot er nieuwe verkiezingen worden gehouden. Het is een stap naar een Presidentieel stelsel, dat te riskant is, omdat falen menselijk is (Chamberlain) en omdat soms schoeljes aan de macht komen (Nixon).

De Verenigde Staten

In de Verenigde Staten is excessief veel macht in één man geconcentreerd. Dat was in de 18e eeuw van weinig belang, toen de afzonderlijke States meer taken hadden dan de Federale Regering en toen de V.S. op de wereldbol weinig betekende. Maar het is nu funest. Het kan goed gaan, zoals het in kritieke periodes goed is gegaan met enkele briljante Democratische Presidenten. Maar het kan ook mis gaan, zoals nu. De Verenigde Staten hebben een vrije pers en een fier parlement, de krachten van herstel zijn in deze vitale democratie groot.

De Russische aanval op Israël

Maar in deze maanden is het gezag van de Federale Regering minimaal. Dit kan de Russische aanval op Israël hebben ontketend. Want de aanval van Egypte en Syrië, nu ruim een maand geleden, was een Russische aanval, met Russische wapens, Russische adviseurs, een Russische luchtbrug en ongetwijfeld een groen licht verstrekt door Rusland. De kleine parlementaire democratie Israël heeft stand gehouden, met eigen troepen tegen een overmacht. Je geneert je dan wel wat als je ziet, dat wij in West-Europa ons niet in staat achten onszelf te beschermen tegen Oost-Europa, dat niet alleen Amerikaanse wapens, maar ook Amerikaanse troepen nodig zijn om als schild te dienen. Israël heeft stand gehouden en heeft uit de wereld hier en daar steun ontvangen. Mevrouw Anneke Goudsmit zei, tijdens een bijeenkomst in de Koopmansbeurs op 13 oktober jl., dat het voor Israël ook van groot belang is hoe Nederland handelt. Wij zijn een klein land, maar nog groter in getal dan Israël en onze houding heeft betekenis voor hen. Wij hebben als land, meen ik, niet gefaald. En wanneer een aantal liberale bladen en mijnheer Imkamp van D'66 het hazepad kiezen voor de chanteurs dan zeg ik: elke concessie is capitulatie en leidt tot nieuwe chantage.

De houding van een aantal Europese landen is laf geweest. Laten wij beseffen dat Rusland ons in West-Europa door een omsingeling bedreigt. Wat zich nu aan agressie met Oost-Europese wapens in de woestijnen van het Midden-Oosten afspeelt zou over enkele jaren kunnen geschieden in de vlakten van Centraal-Europa.

De olie-crisis

West-Europa en Noord-Amerika hebben energie op grote schaal verkwist, hebben geleefd, de toekomst voorbereid, alsof er steeds genoeg brandstof zou zijn. Er is, vooral sinds 1971, gewaarschuwd, er waren voor tekenen van schaarste.

Het belangrijkste is niet de boycot tegen Nederland, maar de produktiebeperking van olie door Libië en staten aan de Perzische Golf. De olie wordt gebruikt als middel van politieke druk. Maar ook willen de Arabische staten hun olievoorraden minder snel uitputten. Ik vind dit een intelligenter standpunt dan hetgeen Nederland heeft gedaan met aardgas.

Olie is schaarser geworden en zal schaars blijven. West-Europa en Noord-Amerika zijn nu in hoge mate afhankelijk van hun eigen produktie, van de mogelijkheden in de Noordzee, van Zuid-Amerika, Nigeria, Indonesië en Iran. Dit is géén ramp, daar moeten we mee rond kunnen komen. Verstandige beperking van gebruik van energie - vóór alles ook in de V.S., veruit de grootste verkwister - is essentieel om te voorkomen, dat we in handen raken van chanterende feodale regimes. Het was teleurstellend, dat President Nixon eerder dit jaar op de energie-crisis in de V.S. reageerde door de milieu-eisen te verzwakken, door natuurgebieden aan te tasten in plaats van redelijke beperking van energie-gebruik. Het is niet nodig om de lichten te doven in West-Europa. Het is wél nodig om permanent een redelijker gebruik te maken van fossiele brandstof, ook voor onze kinderen en onze kleinkinderen.

Lonen en prijzen

Werkgevers en werknemers hebben weer lang gesproken over een Centraal Akkoord voor 1974. Zij maakten de indruk te leven in een sprookje uit de 1001 Nacht. De olie-crisis - die eerder zal leiden tot produktiedaling dan tot produktie-stijging - kwam niet in hun gesprek voor. En het Kabinet-Den Uyl had de bekende passieve houding, géén eigen beleid. De toestand is echter minstens zo ernstig als tijdens de Korea-crisis van 1950-1951, of de Suez-crisis van 1956. Het is ook een dwaasheid om de hogere olie-prijzen via indexatie te vergoeden in alle inkomens, wij moeten aanvaarden dat de Arabische landen de prijzen hebben verhoogd. DS'70 acht hulp aan groepen die in de knel komen wenselijk, maar acht automatische verhogingen dwaasheid - het steken van de kop in het woestijnzand.

Illusionisme

Zoals het kabinet tot nu toe de olie-crisis vrijwel negeert zo was het buitenlands beleid gebaseerd op illusies. In 1934 publiceerde Leopold Schwarzschild bij Querido 'Das Ende der Illusionen' over de Volkenbond en de opkomst van Hitler. Ik hoop, dat de agressie in het Midden-Oosten nu ook bij de linkse drie tot het besef leidt, dat er geen ontspanning in Europa is, zoals Sacharow al lang wist. Uiteraard moet gestreefd worden naar serieuze onderhandelingen, naar terugdringen van de wapenwedloop, maar voor het spreken over 'bereikte ontspanning' is het te vroeg.

Ook in het binnenland wekte het kabinet de indruk op illusies te vertrouwen, b.v. in Regeringsverklaring en Troonrede, toen men criminaliteit wilde voorkomen door meer buurthuizen of krotopruijing. Onze kritiek heeft succes gehad. De Ministers Van Agt en De Gaay Fortman hebben zich beijverd om accent te geven aan hun inspanning om surveillance uit te breiden en ook de linkse drie zijn gekomen met een motie tot uitbreiding van politie-korpsen. Uiteraard is het nuttig om mentaliteit te beïnvloeden,

zowel bij verkeersveiligheid als bij overige criminaliteit. Maar een lange ervaring - denk aan te hard rijden b.v. - leert, dat 'mentaliteits-ombuiging' moeilijk te bereiken is. Juist het socialisme heeft deze eeuw het accent gelegd op beleid, op wetten, niet op preken. Er is vorige eeuw niet gezegd tegen de werkgevers: wees nou lief voor de arbeiders, neen, er is geijverd voor een 10-uren dag, later een 8-uren dag, voor wetten op de veiligheid in de fabrieken mét inspectie. Er is deze eeuw niet gezegd: Nederlandse volk, zorg goed voor de bejaarden; er is gezegd: wij willen sociale wetten. Er is bij werkloosheidsbestrijding niet gezegd: mensen ga eens wat meer kopen, neen, er is een Plan van den Arbeid gekomen. Dit is het trieste van het Kabinet-Den Uyl, dat het de neiging heeft passief te zijn, te preken, niet te handelen.

De bla-bla stijl

Door veel mooie woorden over schone doelstellingen wordt de slapheid van het beleid gemaskeerd. Maar het kabinet hééft geen beleid, niet inzake inflatie, niet inzake inkomensverdeling - zelfs niet inzake onderwerpen binnen de eigen overheidssfeer, zoals de vreemde opbouw van politieke e.d. pensioenen, waarvoor G. Nooteboom in 'Openbare Uitgaven' 1973, nr. 3, berekeningen publiceert in zijn artikel 'Inkomensbeleid en oudedagsvoorziening' - zolang het Kabinet dit als taboe beschouwt heeft het geen been om op te staan in gesprekken met beoefenaren van vrije beroepen over hún inkomen.

Het is begrijpelijk, dat het kabinet meer praat dan doet, want de achterban is zo verdeeld. B.v. de Partij van de Arbeid. Al jaren wordt erkend, dat het Westen te vol is, dat met name de situatie van Den Haag benauwend is, dat de werkgelegenheid te hóóg is voor een bevolking, die in Den Haag op redelijke wijze kan wonen. Nu heeft het vorige kabinet een wetsontwerp 'Selectieve investeringsregeling' ingediend om de congestie in het Westen van het land af te remmen. Maar het PvdA-Kamerlid Wierenga diende een amendement in om juist de industrie in Den Haag vrij te stellen! Nu draaien die industrieën n.b. zelfs met buitenlandse arbeiders!

Jaren lang deed de PvdA alsof zij groot voorstandster is van het openbaar vervoer. Toen De Brauw begin 1973 amendementen indiende om aan Spoorwegen en Streekvervoer meer geld toe te staan, hetgeen nodig is om hun voorzieningspeil te handhaven, werd dit door de PvdA gesteund. In ons conflict met het Kabinet-Biesheuvel - dat barre beperking van het openbaar vervoer wilde afdwingen door te lage bedragen in de begroting - steunden de linkse drie ons. Maar nu is het Kabinet-Den Uyl er en wordt op 21 september 1973 een Commissie-Reinoud ingesteld om de bijdrage aan de spoorwegen 'op korte termijn zoveel mogelijk te beperken'. Vastgesteld wordt in het ministeriële besluit, wat er ook gebeurt, 'de rijksbijdrage dient niet sneller te stijgen dan overeenkomt met gewogen procentuele loonsom en prijsstijging'. Dit betekent op korte termijn een ernstige inperking van spoorweglijnen en diensten. En t.a.v. de nodige n i e u w e lijnen naar groeikernen als Almere, Nieuwe Gein, e.d. horen we alleen maar het woord 'studie'. Het kabinet heeft géén beleid inzake verkeer in de steden (o.a. geen parkeerbeleid) en tussen de steden.

Parlementaire democratie

Principieel ernstiger is de neiging van het kabinet om te wijken voor druk van belanghebbenden (b.v. van studenten) en om zich voor de verdediging van het beleid te beroepen op buiten-parlementaire druk

.. (Minister

(Minister Duisenberg - bedrag voor ontwikkelingshulp is nodig i.v.m. de wensen van de vakbeweging). De vakbeweging is een groot goed. Het verdient alle waardering, dat de vakbeweging ook grote belangstelling toont voor belangen, die het land als geheel raken en voor immateriële zaken. Maar het is onjuist als geëist wordt, dat het parlement zó beslist en het is een misverstand, dat ontwikkelingshulp e.d. betaald worden uit loonmatiging (de heer Kok in het Parool, blz. 7, 1 oktober 1973). Ontwikkelingshulp en onderwijs e.d. overheidsuitgaven worden betaald uit belastinggeld. Alle burgers hebben daar inspraak, via hun stemrecht voor de volksvertegenwoordiging. Dubbel stemrecht voor bepaalde groepen wijzen wij af, wij willen geen corporatief stelsel.

Strukturele werkloosheid

De werkloosheid neemt toe, terwijl ook een groot aantal gastarbeiders nodig schijnt te zijn. Wij menen, dat een actief sociaal beleid nodig is, een beleid dat zorgt voor betere aanpassing van vraag en aanbod van arbeidskrachten, dat niet werkt met een te eng begrip 'passende arbeid', een beleid dat - juist voor ongeschoold en voor zwaar en ongeschoold en voor zwaar en onaangenaam werk - streeft naar betere arbeidsomstandigheden en beter loon en zo zorgt dat ons land niet voller wordt door immigratie en dat de werkloosheid fundamenteel wordt teruggedrongen.

Mijnheer de voorzitter, congres,

Ik ben niet zo zeer ingegaan op elementen van ons program voor Staten- en Raadsverkiezingen, want daar hebben wij het vandaag al uitgebreid over gehad. Wij hebben een goed, pittig program, dat hoofdzaken erkent, dat maatregelen aangeeft, ook als die zaken aantasten die als taboe worden beschouwd, als ingegrepen wordt in funeste, maar 'natuurlijk' genoemde ontwikkelingen. Onze ideeën van de jaren 1970-1973 over aanpak van inflatie, kritische bezinning op tak van uitgaven, over milieu en ruimtelijke ordening, over het primaat van de parlementaire democratie vinden veel erkenning, al is de electorale beloning soms uitgebleven, omdat anderen ideeën over namen. - Imitatie is de duidelijkste vorm van respekt. -

De partij is in volle groei, naar leden en afdelingen. Wij weten dat de democratie kan worden verzwakt door toegeven aan anti-parlementaire krachten, maar óók door het verwaarlozen van de problemen in het binnenland, zoals de problemen van onze grote steden, de werkloosheid, of een rechtvaardiger inkomensverdeling.

DS'70 werkt voor een rechtvaardiger en menselijker maatschappij, op basis van nuchter idealisme. Ik wens u allen veel sukses.